

Asia: VN/36135/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi laeiksi terveydenhuoltolain 7 a §:n, sosiaalihuoltolain ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 36 §:n muuttamisesta

Taustatiedot lausunnonantajalta

Organisaatio tai vastaajataho

Muu järjestö tai yhdistys

Kysymys viranomaisille, mikä on lausuntoa käsitelleen toimielimen nimi ja käsittelypäivämäärä?

-

Lausunnonantajan lausunto

Onko ehdotus sosiaali- ja terveydenhuollon palveluvalikoiman periaatteista säätämisestä kannatettava?

Kyllä

Perustelut ja lisähuomiot esityksen kannatettavuutteen liittyen.

Kuuloliitto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto hallituksen esitysluonnoksesta laeiksi terveydenhuoltolain 7 a §:n, sosiaalihuoltolain ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 36 §:n muuttamisesta.

Kuuloliitto pitää esityksen tavoitetta palveluvalikoimaan liittyvän päätöksenteon selkeyttämisestä ja palveluvalikoiman periaatteiden määrittämisestä lainsäädäntötasolla sinänsä kannatettavana. On parempi, että palveluvalikoiman periaatteista säädetään avoimesti yhteisen keskustelun pohjalta kuin piilossa ovien takana. Priorisointia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa tapahtuu koko ajan, ja Kuuloliitossa näemme alueelliset erot kuulonkuntoutuksen ja kuulovammaisten sosiaalipalvelujen, kuten vammaispalvelujen saannissa.

Kuuloliitto näkee kuitenkin, että esityksessä on parannettavia kohtia. Erityisesti kuntoutuksen käsittely jää esityksessä liian vähälle huomiolle ja pintapuoliseksi. Moni vammaisten tarvitsema kuntoutus, kuten kuulonkuntoutus, on elämänmittaista kuntoutusta. Tällöin sitä ei voi arvioida samoin perustein kuin yksittäisiä hoitotapahtumia tai jaksoja. Palveluvalikoiman periaatteissa tulee tunnistaa paremmin elämänmittaisten palvelujen erityisyys vammaisten henkilöiden elämässä.

Kuuloliitto pitää välttämättömänä, että pykälätasolla määritellään, että sosiaali- ja terveydenhuollon palveluvalikoimaan kuulumisesta päätettäessä päätös perustuu kokonaisharkintaan, ja siinä tulee varmistaa potilaiden ja asiakkaiden yhdenvertaisuus ja ihmisarvon loukkaamattomuus. Tämä on erityisen tärkeää myös YK:n vammaisten yleissopimuksen näkökulmasta, jotta tunnistetaan, että kaikille ihmisille kuuluu jakamaton ihmisarvo heidän yhteiskunnallisesta statuksestaan huolimatta.

**Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotusten taloudellisista vaikutuksista (jakso 4.2)?
Voitte perustella näkemystänne tähän.**

Taloudellisten vaikutusten käsittely antaa kuvan, että esitystä tehdään säästötoimenpiteet mielessä. Kuuloliitto pitää välttämättömänä, että sosiaali- ja terveydenhuoltoa kehitetään kokonaisvaltaisesti, yli hallituskausien, ja että kehittämisessä muistetaan, että euromääräiset säästöt ilman tarkempia suunnitelmia palvelujen sisällöllisestä tai rakenteellisesta kehittämisestä harvoin johtavat hyviin lopputuloksiin. Kestävä sosiaali- ja terveydenhuolto saadaan aikaiseksi sote-palveluja kehittämällä, mm. päällekkäisiä tutkimuksia poistamalla, poistamalla vanhentuneet hoitokäytännöt sekä vähentämällä liiallista lääketieteellisen arvion jatkuvaa todistelua sosiaalipalvelujen myöntämisessä.

Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotusten muista vaikutuksista (jakso 4.2)? Voitte perustella näkemystänne tähän.

Kuuloliitto näkee hyvänä, että esityksessä on käsitelty sen vaikutuksia vammaisten henkilöiden elämään. Kuitenkin vaikutuksissa ei tule riittävästi esiin vammaisten henkilöiden, kuten kuulovammaisten henkilöiden, tarvitsemien sote-palvelujen elämänmittaisuus. Kuulovammaa ei voi parantaa tai poistaa, sitä voi ainoastaan kuntouttaa sekä sosiaalihuollon palveluilla varmistaa yhdenvertaista osallistumista yhteiskunnassa. Perusteluihin tulee kirjata tarkemmin näkyviin vammaisten tarvitsemien palvelujen elämänmittaisuudesta ja vammaisen edun toteutumisesta.

Onko lakiehdotuksilla jotain sellaisia vaikutuksia, joita esitysluonnoksessa ei vielä ole otettu huomioon, ja jos on, niin millaisia vaikutuksia?

Terveydenhuoltolain 7 a §:n 1 momentti sisältää hoidon, tutkimuksen ja kuntoutuksen palveluvalikoimaan kuulumisen perusedellytykset. Lakiesitys ei kuitenkaan käsittele kuntoutusta itsenäisenä arviointikohteena, vaikka kuntoutuksella – erityisesti kuulon kuntoutuksella – on huomattava itsenäinen merkitys potilaan toimintakyvyn ja osallistumisen turvaamisessa. Tämä on ongelmallista, koska:

- kuntoutus ei ole luonteeltaan toimenpideperusteista samalla tavalla kuin sairaudenhoito,

- sen vaikuttavuus ei perustu yksinomaan kliinisiin mittareihin vaan toimintakyvyn ja osallistumisen paranemiseen (vrt. sosiaalihuoltolaki 1 §:n tavoitteet), ja
- kuntoutuksen hyödyt voivat ilmetä pitkällä aikavälillä, jolloin lyhyen aikavälin vaikuttavuusvaatimukset voivat johtaa perusteettomiin rajauksiin

Kuuloliitto ehdottaa, että esityksen yksityiskohtaisiin perusteluihin tulee lisätä selkeä maininta kuntoutuksen erityislaatuisuudesta vammaisten elämässä elämänmittaisena palveluna. Kuulonkuntoutus on elämänmittaista kuntoutusta, minkä johdosta sen vaikuttavuus näyttäytyy eri tavoin kuin yksittäisten terveydenhuollon toimenpiteiden kohdalla, joissa on selkeä hoidon aloitus ja lopetus. Perusteluihin tulee kirjata kuntoutuksen erityisestä luonteesta ja sen tuottamista erityisvaatimuksista vaikuttavuuden arvioimiseen. Osassa kuulonkuntoutuksen palveluista vaikuttavuus tulee näkyviin vuosien kuluessa.

Kuuloliitto esittää myös huolensa vaikuttavuuden arvioinnin yhdenvertaisuudesta. On selkeästi osoitettavissa, ettei kaikista eri sairauksien ja vammojen hoito- ja kuntoutustuloksista ole saatavilla samanlaista näyttöä. Sen tähden Kuuloliitto korostaa, että vaikuttavuuden arvioinneissa on otettava huomioon tietopohjan puutteet ja niiden vaikutukset sekä tehtävä päätös vaikuttavuudesta kyseisenä hetkenä saatavilla olevan parhaimman vaikuttavuustiedon valossa.

Kommenttinne pykälästä ja säännöskohtaisista perusteluista: Terveystoimintalaki 7 a §

Kuuloliitto näkee, että esitetty muutos terveystoimintalain 7 pykälään on kannatettava ja selkeämpi kuin aiempi säädös. Terveystoimintalain 7 pykälään on erittäin tärkeää arvioida palveluvalikoimaan kuulumista periaatteiden kautta, toisin sanoen, mitä periaatteita terveystoimintalain toiminnan on täytettävä kuuluakseen palveluvalikoimaan. On erittäin arvokasta, että pykälään lisätään potilaiden yhdenvertaisuus ja ihmisarvon loukkaamattomuus. Kuuloliitto näkee myös hyvänä, että pykälässä puhutaan sekä yksilö- että väestötason hyödyistä. Kuulonkuntoutus on merkittävä kansanterveyskysymys. Viiveet ja ongelmat kuulonkuntoutukseen pääsyssä ja kuntoutuksen saamisessa heikentävät aivoterveystä.

Kommenttinne pykälästä ja säännöskohtaisista perusteluista: Sosiaalihoitola 30 a §

Kuuloliitto esittää muutosta pykälän toiseen ja neljänteen momenttiin, jotta ne huomioisivat paremmin YK:n vammaissopimuksen velvoitteet. Esitämme lisättäväksi toiseen momenttiin käsitteen osallisuus, jolloin toinen momentti kuuluisi: tavoitteena on vastata asiakkaan sosiaalisen hyvinvoinnin, osallisuuden, turvallisuuden tai toimintakyvyn edistämisen tai ylläpitämisen tarpeeseen tai väestössä esiintyvään sosiaaliseen ongelmaan tai sen ilmeiseen uhkaan;

Neljänteen momenttiin ehdotamme lisättäväksi asiakkaan edun ensisijaisuuden arvioimista kustannushyötyä arvioitaessa. Kustannusten arvioinnissa tulee ottaa huomioon vaikeamman vammaisuuden ilmiön erityisyys ja jokaisen jakamaton ihmisarvo. Vaikka vaikeammin vammaisten tarvitsemat palvelut voivat maksaa euromääräisesti keskiarvososiaalipalvelua enemmän, ei silti tarkoita sitä, etteikö sellainen palvelu voisi olla kustannustehokasta.

Kommenttinne pykälästä ja säännöskohtaisista perusteluista: Sote-järjestämislaki 36 §

-

Liittyykö esitysluonnoksen mukaisten sosiaali- ja terveydenhuollon palveluvalikoiman periaatteiden soveltamiseen haasteita, ja jos liittyy, niin millaisia ja miten haasteita voisi mielestänne ratkaista?

Esityksessä on hyviä elementtejä, mutta sitä tulee kirkastaa vammaisten tarvitsemien elämänmittaisten palvelujen näkökulmasta. Soveltamiseen tulee liittymään haasteita puutteellisen tietopohjan takia. Lisäksi tulee tunnistaa, että palveluvalikoimakeskustelu sosiaalihuollossa on lähtenyt selkeässä jälkijunassa terveydenhuoltoon nähden, minkä tähden voimavaroja ja resursseja tulee kohdentaa erityisesti sosiaalipalvelujen palveluvalikoiman periaatteiden soveltamiseen ja tulkintaan.

Kuuloliitto jakaa useiden sosiaalipuolen toimijoiden ja järjestöjen huolen siitä, ettei periaatteiden säätäminen saa heikentää henkilöille lainsäädännön perusteella kuuluvia subjektiivisia oikeuksia tai nousta niiden saamisen esteeksi. Jatkotyössä ja soveltamisessa on huomioita sosiaalipalvelujen erilaisuus terveydenhuollon palveluihin verrattuna, sekä varmistettava, ettei periaatteiden säätämisellä tosiasiallisesti heikennetä sosiaalipalveluja tarvitsevien henkilöiden asemaa tai palveluja. Jatkotyöhön on otettava mukaan eri vammaisjärjestöt YK:n vammaissopimuksen periaatteiden mukaisesti.

Muita näkemyksiä ja täsmennysehdotuksia?

-

Lavikainen Hanne
Kuuloliitto ry